

Boekbespreking

Boekbespreking van Donk, C. van der & Lanen, B. van (2009). Praktijkonderzoek in de school. Coutinho, 304 pagina's. € 29,50, ISBN-13: 9789046901625.

Dr. K. Kwakman (kitty.kwakman@han.nl) is verbonden aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en het Landelijk Platform Beroepen in het Onderwijs (LPBO).

Met dit boek over praktijkonderzoek presenteren de auteurs een handleiding voor onderzoek, speciaal voor leraren en leraren-in-opleiding. Het is ook echt als een studieboek geschreven: elk hoofdstuk sluit af met oefeningen en lastige stof wordt toegelicht met praktijkvoorbeelden. Hoewel het boek veel kennis bevat, is het vooral een boek om te gebruiken als je onderzoek doet of wilt gaan doen, als hulpmiddel bij de verschillende stappen die je daarin zet.

Het boek start met twee inleidende hoofdstukken waarin duidelijk wordt uitgelegd wat praktijkonderzoek is en waarom leraren praktijkonderzoek moeten doen. De auteurs hanteren een verrassend heldere definitie van praktijkonderzoek: 'onderzoek dat wordt uitgevoerd door leraren en leraren-in-opleiding, waarbij op een systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden verkregen worden op vragen die ontstaan in de eigen onderwijspraktijk en gericht zijn op verbetering van deze praktijk'. Deze definitie geeft veel richting aan hoe, wat en wie van belang zijn in praktijkonderzoek en ik ondersteun deze definitie van harte. We blijken op eenzelfde manier tegen praktijkonderzoek aan te kijken: ook ik ben van mening dat praktijkonderzoek vooral een middel is voor professionele ontwikkeling en voor verbetering van de kwaliteit van het eigen werk.

De inleiding bevat veel informatie over allerlei aspecten rondom praktijkonderzoek en gaat ook specifiek in op praktijkonderzoek in de context van de school. Het maakt het boek minder interessant voor praktijkonderzoekers buiten het onderwijs, maar des te meer voor de doelgroep. In de inleiding valt mij ook op dat er veel aandacht is voor het onderwerp van betrouwbaarheid en validiteit en voor de rol van theorie in praktijkonderzoek. Een heel goede keuze van de auteurs, omdat beginnende onderzoekers vaak worstelen met deze materie.

Vervolgens gaan de auteurs in zeven hoofdstukken in op wat zij de kernactiviteiten van onderzoek noemen: oriënteren, richten, plannen, ontwerpen, verzamelen, analyseren/concluderen en rapporteren/presenteren. Deze kernactiviteiten worden in een bepaalde volgorde uitgevoerd, met uitzondering van ontwerpen. Ontwerpen is een activiteit die alleen voorkomt in ontwerponderzoek, maar omdat dit volgens de auteurs een veelvoorkomende onderzoeksvorm is in het onderwijs, is er een apart hoofdstuk aan gewijd.

Al met al is dit boek vrij uniek, omdat alle te onderscheiden stappen in onderzoek op een evenwichtige manier aandacht krijgen en alles overzichtelijk bij elkaar staat. Al

lezend komt echt heel veel aan bod. Het leuke daarbij is dat er veel aandacht is voor hoe dingen kunnen worden aangepakt, bijvoorbeeld wat je kunt doen als je op zoek bent naar een onderzoeksvraag. Dit gebeurt aan de hand van verschillende technieken en richtlijnen. In alle hoofdstukken samen staat zo een groot aantal procedurele aanwijzingen die niet alleen waardevol zijn voor beginnende onderzoekers, maar waarmee ook meer gevorderde onderzoekers hun voordeel kunnen doen.

Het boek is volgens de auteurs geschikt als handleiding bij het doorlopen van alle zeven kernactiviteiten, maar kan ook worden geraadpleegd bij het uitvoeren van een specifieke kernactiviteit. Het doorlopen van de gehele onderzoekscyclus aan de hand van dit boek vraagt wel een flinke investering van de beginnende onderzoeker: het zal veel tijd vergen om alle opdrachten en oefeningen uit te voeren en alle stappen af te ronden zoals aanbevolen. Conform de gehanteerde visie op praktijkonderzoek zijn veel oefeningen gericht op communicatie met anderen en ook dat kost tijd. Ik denk dat gebruik van het hele boek vooral geschikt is voor leer- en opleidingsituaties, waarin ruimte is om al lerend praktijkonderzoek uit te voeren en waarin ook begeleiding en feedback aanwezig zijn.

Zijn er dan helemaal geen minpuntjes aan dit boek? Jawel, die zijn er zeker. Dat is inherent aan de keuze die de auteurs maken om heel veel verschillende zaken in één boek bij elkaar te brengen. Ervan uitgaande dat over veel 'losse' onderwerpen, bijvoorbeeld data-analyse, observatie of kwalitatief onderzoek, hele boeken zijn geschreven, kan dit boek niet alles behandelen. Ook vind ik de verschillende voorbeelden niet altijd inspirerend of passen bij de gekozen uitgangspunten. Maar ik wil hier niet te veel de nadruk op leggen. Wat mij betreft hebben Van der Donk en Van Lanen een mooi en bruikbaar boek geschreven voor beginnende onderzoekers die praktijkonderzoek doen in scholen of onderzoekers die hierover meer willen leren. Omdat het boek behulpzaam is bij het leren doen van onderzoek, kunnen ook begeleiders van onderzoek er inspiratie en ideeën uithalen. Ik weet zeker dat ik het daarvoor vaker uit de kast zal halen.